

Abordări multiculturale în educația muzicală: dimensiuni cognitive și socio-culturale

DOI : 10.46522/S.2025.ed.11

PREJA Ramona PhD

University of Arts Târgu-Mureș

lectuniv2009@yahoo.com

JEDDI Tünde-Mária

National College "Alexandru Papiu Ilarian"

jeditunde@yahoo.com

Abstract: Multicultural Approaches in Music Education: Cognitive and Socio-Cultural Dimensions

Education is a key element for a balanced society, and European cultural diversity strongly shapes educational policies. Countries like France, Germany, the United Kingdom, and Sweden offer varied approaches to multiculturalism, ranging from secularism and special language courses to inclusive systems, multiculturalism integrated into the curriculum, and programs dedicated to immigrant students. Romania, although less diverse, faces challenges regarding the inclusion of minorities, especially the Roma community, which is affected by discrimination and school dropout. However, measures such as education in the mother tongue and support projects for integration are being implemented. The association „Proetnica” supports intercultural education through training and resources for teachers. The guide created in the project „Intercultural Dialogue-Educational Facilitator for Young Professionals” provides teachers with tools for addressing topics related to non-discrimination, intercultural dialogue and inclusion.

Key words: *education; teacher; inclusive; approach; intercultural.*

Conținutul ghidului, împreună cu propunerile de activități practice, oferă instrumentele necesare pentru discutarea în clasă a unor concepte precum discriminarea, diversitatea, drepturile minorităților și aplicarea acestora în viața cotidiană, printr-o metodă interactivă ce încurajează copiii să își exprime opiniile și să înțeleagă aceste teme.

Pentru a garanta o educație incluzivă și de calitate într-un context multicultural, este necesară implementarea unor politici care includ formarea adecvată a cadrelor didactice pentru a gestiona diversitatea și adoptarea unui curriculum ce promovează toleranța și respectul pentru diversitate.

De asemenea, trebuie asigurat un acces echitabil la educație, prin furnizarea de resurse egale tuturor elevilor, indiferent de originea lor etnică sau socială. Mai precis, cadrele didactice trebuie să dezvolte diverse abordări pentru a promova un cadru educațional care să accepte și să valorifice diversitatea culturală.

Acestea includ încurajarea aprecierii patrimoniului cultural al elevilor, utilizarea acestuia pentru a îmbogăți experiența educativă, stimularea dialogului intercultural și social pozitiv prin gestionarea conflictelor etnice, crearea unui climat colaborativ între elevi, profesori și familii, asigurarea unui acces echitabil la educație pentru toți elevii și combaterea prejudecăților legate de rasă, statut social sau etnie, precum și eliminarea oricăror practici care ar putea dezavantaja anumite grupuri.

Diversitatea presupune recunoașterea și acceptarea faptului că oamenii diferă atât prin trăsăturile fizice, cât și prin personalitate. Modul în care învățăm să respectăm aceste diferențe joacă un rol esențial în dezvoltarea unei societăți armonioase. Nu putem alege să fim sau să nu fim diferiți, deoarece, ori de câte ori există mai multe persoane, diversitatea este inevitabilă. Aceasta se manifestă printr-o varietate de factori, precum vârsta, etnia, genul, abilitățile fizice, naționalitatea, orientarea sexuală, educația, religia sau experiențele de viață care ne-au modelat. Aceste diferențe ne oferă perspective unice și contribuie la îmbogățirea înțelegerii asupra lumii.

Diversitatea culturală nu reprezintă un obstacol, ci o realitate valoroasă care trebuie integrată în procesul educațional. Mai mult decât protejarea diferențelor, pluralitatea culturală presupune un dialog autentic, prin care fiecare individ își aduce contribuția la îmbogățirea experienței umane și la extinderea unei viziuni universale pornind de la propria realitate particulară. Fiecare dintre noi trebuie să ne gândim că perspectiva noastră asupra vieții este un dar care ne poate aduce fericire.

Fiecare dintre noi a fost creat unic, diferit și valoros. O gândire negativă poate stinge speranța, transforma iubirea în ură și liniștea în stres. În schimb, o atitudine optimistă generează efecte contrare - aduce lumină și iubire, orientându-ne spre soluții în loc să ne concentrăm doar pe probleme. Richard Richardson, medic și cercetător la Universitatea din Wisconsin, a descoperit că persoanele cu o viziune pozitivă asupra vieții prezintă o activitate crescută în lobul frontal stâng al creierului (Cummings și Reed, 2013).

În ceea ce privește orele de educație muzicală, diversitatea și multiculturalitatea se pot încorpora în sălile de clasă prin diferite activități muzicale, cu ajutorul cărora putem crea un grup plin de curiozitate și bucurie.

Muzica are o putere înăscută asupra minții umane, iar ca profesori, o putem folosi ca un instrument de transformare atât în sălile de clasă, cât și acasă. Capacitatea sa de a depăși granițele, culturile și comunitățile o face un mijloc unic de conexiune între oameni. În educație, muzica facilitează crearea unui mediu multicultural și stimulează curiozitatea și spiritul civic al elevilor.

Marele balerin, coregraf și educator american Jacques d'Amboise spunea că "dansul este dreptul cultural de naștere al fiecărui copil... Muzica, de asemenea, este amintirea

poporului nostru adusă la viață... [În muzică și dans] copiii noștri se pot trezi la o cunoaștere despre ei înșiși -comunitatea lor și țara lor - în moduri care nu pot fi duplicate” (D’Amboise, 1991, 5).

Isenberg și Jalongo în lucrarea „Gândire creativă și învățare bazată pe arte: preșcolar până în clasa a patra” (2010) declară că prin participare, împărtășire și cooperare, muzica conectează copiii cu alți membri ai culturii lor și ai societății.

Muzica poate ajuta copiii la familiarizarea cu moștenirea muzicală a diferitelor culturi, regiuni și grupuri etnice. Când copiii ascultă și răspund la muzică din culturi diferite, ei joacă un rol în păstrarea și transmiterea tradițiilor culturale. Copiii sunt expuși la limbi, obiceiuri și credințe ale diferitelor culturi prin muzică (Isenberg și Jalongo, 2010, 190-191). Putem trage concluzia, că profesorii de muzică și educație generală din învățământul preșcolar, gimnazial și liceal pot integra educația muzicală multiculturală în activitățile lor zilnice, oferindu-le copiilor oportunitatea de a explora și aprecia muzica în mod direct.

Prin ascultare, dans și interpretare a melodiilor din diverse culturi, elevii nu doar că se distrează, ci și învață despre diversitate, toleranță și înțelegere culturală.

Această abordare nu doar îmbogățește procesul educațional, ci și stimulează curiozitatea și entuziasmul copiilor față de experiențe muzicale noi și captivante.

Așadar, pentru că muzica este strâns legată de cultură, iată câteva idei de a o integra în activitățile noastre zilnice. O aplicație de radio online gratuit este Radio Garden (<https://radio.garden>), care se poate instala atât pe PC, laptop, cât și pe telefon și care vă permite să ascultați mii de posturi de radio din întreaga lume prin rotirea globului.

Fiecare punct verde marchează un oraș sau o localitate. Atinse sau dând click pe acestea, puteți asculta posturile de radio care emit din acea zonă. Această activitate de ascultare a muzicii poate fi integrată zilnic în clasele primare sau săptămânal, atribuind elevilor sarcina de a selecta și asculta diferite tipuri de muzică accesând două sau mai multe puncte verzi.

Toți elevii urmăresc posturile de radio alese până la următoarea oră, după care completează o fișă de lucru simplă, pe care o discutăm împreună la începutul sau sfârșitul lecției.

Dacă o melodie devine foarte populară în rândul clasei, o vom învăța și interpreta în stil *karaoke*. În plus, fiecare clasă are o hartă a lumii, pe care marchează țara/orașele/regiunile din care au ascultat muzică, folosind stegulețele țărilor respective. Astfel, elevii pot asocia melodia cu locația geografică din care provine.

Integrarea diverselor culturi în orele de educație muzicală ajută la normalizarea multipletelor expresii culturale, fiecare având valoarea sa. Cu cât expunem elevii la diferite moduri de a gândi și acționa, cu atât vor fi mai deschiși să accepte și să aprecieze diversitatea culturală, abordând multiculturalismul cu interes și curiozitate.

O altă metodă prin care putem integra multiculturalismul și diversitatea culturală în carul orelor de muzică este combinarea culorilor cu muzica, asigurând astfel un mediu în care toți elevii se simt acceptați în comunitatea lor. Prin colorarea unor planșe cu monumente celebre din diverse colțuri ale lumii, acompaniate de muzică ambientală specifică fiecărei culturi, elevii pornesc într-o călătorie imaginară relaxantă, detașându-se de stresul cotidian.

Muzica este profund conectată la cultură și putem afla atât de multe despre o cultură din muzica lor. Îi ajută pe elevi să înțeleagă mai bine valorile culturale și obiceiurile unui loc. Indiferent dacă avem oră la gimnaziu sau la liceu, este esențial să creăm lecții care să capteze atenția elevilor.

La liceu, atunci când elevii studiază compozitori din diferite perioade muzicale, se pot utiliza fișe de ascultare care pun în evidență originea etnică a acestora, precum și instrumentele tradiționale, ritmurile și liniile melodice caracteristice lucrărilor lor.

În plus, o prezentare PowerPoint poate fi folosită pentru a introduce simboluri, tradiții și clădiri specifice țărilor de proveniență ale compozitorilor.

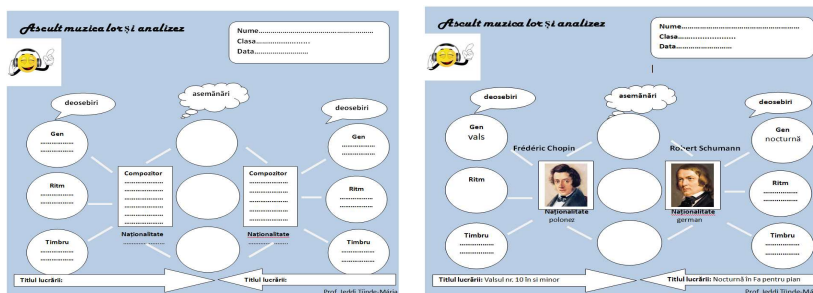

Fig.1-2. Fișe Power Point propuse

Muzica este un instrument excelent pentru acest lucru, deoarece oamenii se conectează la ea într-un mod natural și imediat. Chiar dacă avem doar cinci minute pe oră, elevii vor iubi și vor adopta cu entuziasm aceste activități muzicale multiculturale. Astfel de practici le oferă elevilor oportunitatea de a explora și de a-și lărgi înțelegerea despre lume.

De asemenea îi ajută pe copii să reflecteze asupra tuturor elementelor muzicale în timp ce ascultă, fiind un punct de plecare excelent pentru discuțiile din clasă ulterioare. Considerăm că dacă începem să semănăm semințele multiculturalismului prin muzică, acestea vor rămâne cu elevii noștri pe parcursul întregii lor vieți.

Educația incluzivă - Adesea, educația incluzivă este asociată cu acei copii care au dizabilități sau care au „cerințe educaționale speciale” (copii cu CES). În realitate, termenul de „incluziune” face referire la conceptul de educație a tuturor copiilor și tinerilor, conform dezideratului „școală pentru toți” (Vasile 2021).

În Europa, educația incluzivă este susținută de documente internaționale, precum Convenția ONU privind Drepturile Persoanelor cu Dizabilități și Strategia Europeană pentru Dizabilitate, iar diverse țări au adoptat politici specifice pentru a o promova. De exemplu, Finlanda pune accent pe educația diferențiată, oferind sprijin specializat fiecărui elev care are nevoie de adaptări în procesul educațional, în timp ce Italia a fost printre primele țări care au eliminat școlile speciale, integrând copiii cu dizabilități în școlile obișnuite. Spania oferă programe educaționale personalizate, incluzând clase de sprijin și profesori specializați, iar Germania a adoptat un model mixt, care combină școlile generale cu cele speciale, oferind alternative pentru fiecare elev. România a început să adopte treptat principiile educației incluzive, în conformitate cu standardele europene, însă implementarea acestui model întâmpină încă provocări semnificative. Printre măsurile adoptate se numără integrarea copiilor cu dizabilități în școlile de masă, prin eforturi constante de a le oferi sprijin educațional suplimentar, formarea cadrelor didactice pentru a utiliza metode pedagogice adaptate nevoilor elevilor cu cerințe educaționale speciale, precum și flexibilizarea curriculumului școlar pentru a răspunde mai bine diversității elevilor. De asemenea, se depun eforturi pentru modernizarea infrastructurii școlilor, astfel încât să fie accesibile tuturor elevilor. Deși au fost înregistrate progrese, implementarea educației incluzive în România se confruntă cu provocări, cum ar fi lipsa resurselor financiare corespunzătoare, insuficiența cadrelor didactice pregătite pentru acest tip de educație, mentalitățile conservatoare ale unor părinți și profesori, precum și infrastructura neadaptată nevoilor tuturor elevilor.

Pentru a depăși aceste obstacole, este esențială o colaborare mai strânsă între autorități, profesori, părinți și comunitate, alături de alocarea de resurse adecvate pentru modernizarea sistemului educațional.

Atunci când avem elevi cu cerințe educaționale speciale (CES) în clasele noastre, profesorii de educație muzicală pot utiliza *muzica terapeutică* ca metodă de recuperare. Această abordare răspunde cerințelor actuale ale sistemului educațional, care trebuie să creeze un mediu de învățare adecvat nevoilor tuturor elevilor, inclusiv celor cu nevoi speciale. Deși termenul „terapie” (DEX, 2021) este adesea asociat cu tratamente pentru afecțiuni diagnosticate, el poate fi extins și pentru a desemna sprijinul general oferit elevilor, indiferent de starea lor de sănătate.

Aplicarea muzicoterapiei în domeniul educației s-a făcut datorită experiențelor muzico-terapeuților, pedagogilor, psihologilor și psihopedagogilor, care au căzut de acord asupra faptului că arta muzicală are un rol important în educarea și dezvoltarea unor priceperi și deprinderi. Realizarea educației muzicale terapeutice presupune schimbarea punctului de vedere și al mentalității privind desfășurarea lecțiilor de muzică, dar și a poziției față de copii, indiferent de posibilitățile lor intelectuale, afective și de comportament (Jucan, 2021). În ultimii ani, numărul copiilor cu cerințe educaționale speciale înscriși în școlile de învățământ de masă a crescut semnificativ, determinând cadrele didactice să se adapteze constant la schimbările din sistemul educațional.

Profesorii trebuie să dobândească cunoștințele și resursele necesare pentru a răspunde nevoilor fiecărui elev, luând în considerare capacitățile și particularitățile individuale ale acestora.

Metoda terapiei prin muzică trebuie să fie în primul rând interactiv și cu conținuturi dinamice. Fiind o abordare specializată, muzicoterapia este de obicei realizată de un psiholog pregătit în acest domeniu, însă și profesorul de educație muzicală o poate aplica în anumite situații. În cadrul orelor de educație muzicală în care dorim să aplicăm terapia prin muzică, este important să ne concentrăm pe stimularea interesului pentru muzică și activitățile muzicale, dezvoltarea sensibilității emoționale, încurajarea gândirii creative și a exprimării spontane prin improvizație. De asemenea, acest proces contribuie la formarea auzului muzical și a vocii prin explorarea elementelor fundamentale ale muzicii, la educarea expresivității prin gesturi și mimică, precum și la dezvoltarea psihomotorie.

Totodată, terapia prin muzică sprijină creșterea încrederii în sine, oferind elevilor posibilitatea de a-și exprima liber ideile și emoțiile prin limbaj nonverbal, facilitând astfel integrarea și interacțiunea socială atât în cadrul grupului, cât și în relațiile cu ceilalți prin participarea la ansambluri vocale, instrumentale sau vocal-instrumentale.

Aplicații la clasă:

- *jocuri ritmice*, pentru dezvoltarea independenței, stimei de sine, încrederii și autodiscipliniei. Totodată, cântatul la un instrument ajută la gestionarea impulsurilor, iar atunci când terapia se desfășoară în grup, facilitează integrarea socială și creșterea atenției față de ceilalți;
- *ascultă ritmul, redă înapoi* - se pot folosi pseudo instrumente, instrumente de percuție, sau bătăi din palme. (vezi *Rythm Clap Along: Level 4 to 5 (for Beginners/Kids, 2023)*; [Rhythm Clap Along - Level 1 to 3 \(For Beginners/Kids\)](#)   - YouTube);
- *ritmogramă* – cu instrumente de percuție de care dispunem, organizăm clasa pe grupe, în funcție de câte instrumente avem nevoie (vezi linkurile: [Musicograma Rítmico](#)   // [Letkiss - Hugo Strasser // Instrumentos de Percusión](#)   // [Nita F. - YouTube](#); [TRITSCH TRATSCH POLKA \(J. STRAUSS\). Ritmograma. - YouTube](#); [LETKISS \(HUGO STRASSER\). RITMEGRAMA. - YouTube](#); [STAR WARS \(MUSICOGRAMA\) - YouTube](#); [Danza de los pequeños cisnes. \(Tchaikovsky\) - YouTube](#); [Contradanza n° 3 Beethoven - YouTube](#));
- *jocuri cu xilofonul sau pianul* de pe telefon (aplicația Perfect Piano), pentru îmbunătățirea controlului propriilor impulsuri și ameliorarea coordonării mișcărilor fine și generale. (vezi linkurile: [Big Band \(Emilio Huerta\) - XYLOPHONE PLAY ALONG - YouTube](#); [French Valse \(Emilio Huerta\) - XYLOPHONE PLAY ALONG - YouTube](#); [Surprise Symphony: Percussion Play-Along - YouTube](#); [Spring: Easy Boomwhacker Play-Along - YouTube](#); [Ritmo sabroso \(Emilio Huerta\) - XYLOPHONE PLAY ALONG - YouTube](#));
- *cântece cu percuție corporală* - pentru optimizarea ritmului și controlului respirator, sprijină persoanele cu dificultăți de exprimare și contribuie la o articulare mai clară a cuvintelor. În plus, cântatul în grup favorizează conștientizarea celorlalți și facilitează

integrarea socială – „Bim Bam Biri Biri Bam”, „Soco bate vira” (portugheză), „Bom, Snap, Clap” (engleză), „Mariposa” (spaniolă), „Sa Ina Ina” (italiană), „The Sailor Went To Sea” (engleză) etc. Consider că integrarea terapiei prin muzică în procesul educațional și implicit în orele de educație muzicală, la nivelul planului cadru (măcar o oră pe săptămână de educație muzicală terapeutică) ar oferi numeroase beneficii.

Elaborarea unor planuri de intervenție axate pe obiectivele muzicoterapiei ar facilita recuperarea copiilor cu cerințe educaționale speciale și ar sprijini integrarea lor în clasele de învățământ de masă.

În ceea ce privește *abordarea unor tehnici pedagogice care să respecte diferențele culturale și stilurile de învățare variate în orele de educație muzicală* putem spune că prin utilizarea unor metode incluzive, aceste ore pot deveni un instrument puternic pentru integrare și înțelegere interculturală. În cadrul orelor de educație muzicală, profesorii pot promova diversitatea prin introducerea muzicii tradiționale din diferite culturi, oferindu-le elevilor oportunitatea de a descoperi genuri variate, instrumente specifice și tradiții sonore din întreaga lume. Colaborarea cu artiști locali sau internaționali poate aduce o dimensiune autentică în învățare, ajutând elevii să înțeleagă mai profund diversitatea muzicală. De asemenea, integrarea sărbătorilor și evenimentelor culturale prin organizarea de concerte și activități tematice contribuie la familiarizarea cu tradițiile muzicale din diverse țări și la aprecierea patrimoniului cultural global. Metodele de predare trebuie adaptate la stilurile variate de învățare.

O tehnică eficientă este utilizarea materialelor vizuale, precum partituri colorate și diagrame ale (Tudose s.a.) sunetelor, pentru a sprijini elevii cu un stil de învățare predominant vizual în înțelegerea conceptelor muzicale.

O altă tehnică este folosirea materialelor auditive prin care încurajăm elevii să recunoască sunetele (instrumentelor muzicale) și ritmuri (să asocieze numele caracterului din film cu ritmul dat), ([Instrumente muzicale - Materiale educative copii - YouTube](#); [Star Wars Themed Rhythm Matching - YouTube](#)) precum și metoda kinestezică prin implementarea unor activități care se bazează pe mișcare (percuția corporală – toată clasa sau împărțiți pe grupe). O varietate de astfel de exerciții poate fi găsită în format video pe YouTube ([Body Percussion | Imagine Dragons - Believer - YouTube](#); [Wellerman body percussion - YouTube](#); [Bella Ciao! Body Percussion Game | Music class | Rhythm playAlong | This is fun! - YouTube](#); [🎵 Mozart | Body Percussion for kids | Alla turca | Turkish March | Music class 🎵 - YouTube](#); [Clap Clap Sound - MUSICOGRAMA - Percusión Corporal - YouTube](#)).

Aceste exerciții nu doar că ne ajută să ne conectăm cu propriul corp, ci și să menținem ritmul mai ușor și să ne familiarizăm cu diferite tempo-uri. În plus, practicarea acestor activități muzicale contribuie semnificativ la dezvoltarea atenției distributive a elevilor.

Beneficiile educației muzicale pentru elevii cu nevoi educaționale speciale (NES) și metodele prin care poate fi implementată eficient în procesul educațional

Educația muzicală aduce numeroase beneficii copiilor cu dificultăți de învățare sau dizabilități, având un impact pozitiv asupra dezvoltării cognitive prin stimularea memoriei, concentrării și gândirii logice. În același timp, ritmul și melodia facilitează exprimarea emoțiilor și gândurilor, sprijinind astfel îmbunătățirea comunicării, în special în cazul celor cu dificultăți de vorbire. Participarea la activități muzicale de grup contribuie la dezvoltarea abilităților sociale, promovând colaborarea și integrarea în colectiv.

Pe lângă toate acestea, muzica are un efect calmant, contribuind la reducerea stresului și anxietății și susținând reglarea emoțională.

Pentru ca educația muzicală să fie eficientă, profesorii trebuie să adapteze metodele de predare la nevoile elevilor. Folosirea instrumentelor simple, precum xilofonul, tobele, *blockflote* sau clopoțelii, le oferă elevilor posibilitatea de a se exprima prin sunete într-un mod accesibil.

Integrarea muzicii în activități multisenzoriale, prin asocierea sunetelor cu mișcarea, cu culorile (CRED în educație). (vezi material video – cum ar arăta o lucrare muzicală dacă am transpune-o în lumea culorilor?) sau materialele tactile, facilitează procesul de învățare și stimulează percepția. Așadar muzica nu reprezintă doar sunet, ci și culoare și emoție.

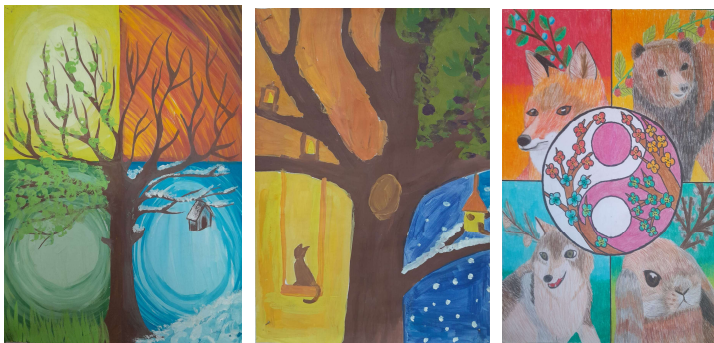

Fig.5-6. Muzica reprezintă culoare și emoție.
(referințe personale)

Structura clară a lecțiilor și repetiția constantă le oferă elevilor siguranță și predictibilitate, aspecte esențiale pentru cei cu nevoi educaționale speciale. O abordare individualizată, care ține cont de abilitățile fiecărui copil, contribuie la o participare activă și la un progres constant. În plus, un mediu prietenos (cabinetul de muzică), bazat pe feedback pozitiv și încurajare, sprijină dezvoltarea încrederii în sine și creează o atmosferă de învățare lipsită de presiune.

Un cabinet de muzică în școală creează un mediu adecvat pentru explorarea și învățarea muzicii, contribuind la dezvoltarea sensibilității artistice a elevilor. Prin accesul la instrumente și materiale specifice, copiii își pot exersa abilitățile practice și își pot descoperi pasiunea pentru muzică. Acest spațiu încurajează creativitatea, colaborarea și exprimarea emoțională, având un rol important în dezvoltarea personală. De asemenea, desfășurarea orelor într-un cabinet specializat face lecțiile mai dinamice și atractive, crescând motivația și implicarea elevilor.

Fig.13-17. Cabinetul de muzică din cadrul Colegiului Național Al. Papiu Ilarian, Târgu Mureș

Educația incluzivă este un obiectiv major al sistemelor educaționale din întreaga lume, având scopul de a asigura acces egal la învățământ pentru toți elevii, indiferent de nevoile lor specifice. *Profesorii* joacă un rol esențial în implementarea acestui tip de educație, necesitând pregătire adecvată pentru a face față provocărilor diversității din clasă.

În România, profesorii se confruntă cu diverse provocări în predarea incluzivă, însă au la dispoziție mai multe strategii pentru a preda eficient atât elevilor sănătoși, cât și celor cu nevoi educaționale speciale (NES). Pentru a răspunde nevoilor fiecărui elev, curriculumul trebuie adaptat prin personalizarea conținuturilor și flexibilizarea metode-

lor de evaluare. Procesul de predare devine mai eficient prin utilizarea unor metode didactice variate, care includ învățarea prin cooperare, predarea multisenzorială și materialele vizuale. Integrarea tehnologiei în educație, prin softuri educaționale și dispozitive asistive (tehnologia asistivă include orice obiect, articol de echipament, serviciu sau sistem de produse, inclusiv software (Magix Music Maker este un software gratuit de creare a ritmurilor, care este foarte ușor de utilizat chiar și de către începători; MuseScore sau Noteflight - aplicații ce facilitează scrierea partiturilor într-un mod intuitiv și dispun de instrumente de redare playback care permit ascultarea compoziției în timp real etc.), care se utilizează pentru a mări, a menține, a înlocui sau a îmbunătăți capacitățile funcționale ale persoanelor cu dizabilități ori pentru reducerea și compensarea unor deficiențe, limitări de activitate sau restricții de participare, (Tehnologie asistivă, 2023), facilitează accesul la învățare pentru elevii cu dificultăți cognitive sau motorii.

În plus, sprijinul oferit de cadrele didactice specializate contribuie la crearea unui mediu incluziv, asigurând suport suplimentar elevilor cu nevoi educaționale speciale.

Pentru ca aceste obiective să fie atinse eficient, profesorii trebuie să își dezvolte competențe și cunoștințe care să le permită să creeze un mediu educațional adaptat tuturor elevilor. Pregătirea acestora începe încă din perioada formării inițiale, când universitățile includ în programele lor cursuri de educație incluzivă, așa cum se întâmplă în multe țări europene, inclusiv în România (de specificat că doar unele universități au astfel de cursuri). Ulterior, perfecționarea continuă joacă un rol esențial, oferind profesorilor posibilitatea de a participa la cursuri axate pe metode de predare diferențiate, utilizarea tehnologiilor asistive și psihopedagogia specială.

O altă componentă importantă este colaborarea cu specialiști, precum psihologi, logopezi sau profesori de sprijin, pentru a dezvolta strategii eficiente de predare adaptate elevilor cu nevoi educaționale speciale.

De asemenea, învățarea prin experiență, prin observarea și aplicarea directă a metodelor incluzive, contribuie la consolidarea competențelor pedagogice necesare în lucrul cu acești elevi.

Părinții au un rol esențial în integrarea copiilor cu nevoi educaționale speciale în învățământul de masă, iar succesul acestui proces depinde de colaborarea strânsă dintre familie, profesori și instituțiile educaționale. Comunicarea constantă cu cadrele didactice permite o mai bună înțelegere a nevoilor specifice ale copilului și contribuie la elaborarea unor strategii personalizate de sprijin. Susținerea învățării acasă prin crearea unui mediu adaptat și aplicarea recomandărilor specialiștilor ajută la dezvoltarea abilităților necesare și la creșterea încrederii în sine. În același timp, implicarea în procesul de socializare, prin organizarea de întâlniri cu colegii și încurajarea participării la activități extracurriculare, facilitează integrarea în colectiv.

Accesarea resurselor educaționale și colaborarea cu specialiști precum psihologi sau logopezi sprijină adaptarea metodelor de învățare la nevoile copilului. Promovarea unei atitudini pozitive față de educație și susținerea inițiativelor de incluziune contribuie la

crearea unui mediu școlar echitabil și accesibil pentru toți elevii. Printr-o implicare activă și susținută, părinții devin parteneri esențiali în procesul de incluziune, asigurând copiilor oportunități egale de învățare și dezvoltare.

În concluzie, educația muzicală reprezintă un instrument valoros pentru sprijinirea elevilor cu nevoi educaționale speciale, contribuind la dezvoltarea abilităților cognitive, sociale și emoționale. Prin utilizarea unor metode pedagogice adaptate și a unui mediu incluziv, muzica poate deveni un mijloc eficient de integrare și de îmbunătățire a calității vieții acestor elevi. Prin urmare, este esențial ca sistemul educațional să acorde o importanță sporită educației muzicale și să o integreze ca parte fundamentală a procesului de învățare pentru toți elevii..

REFERINȚE

- CUMMINGS, Des, REED, Monica, 2013. *Idei creative, 8 principii de sănătate pentru a trăi viața la superlativ*, Editura Viață și sănătate.
- D'AMBOISE, J., 1991. Quoted in Music Educators National Conference, *Growing up complete: The Imperative for Music Education*.
- ISENBERG., J.P., Jalongo, M. R., 2010. *Creative Thinking and Arts Based Learning: Preschool Through Fourth Grade* (5th ed.), Upper Saddle River, NJ: Pearson Education, Inc.
- MIHĂIESCU, O., (all.) 2021. *Ghid practic de activități interculturale*, Asociația pentru Incluziune Socială "Proetnica", București.
- VASILE, Janina-Florentina, 2021. Despre educația incluzivă. *EDICT* [online]. 2021. Disponibil la: <https://edict.ro/despre-educatia-incluziva/>
- Tehnologie asistivă, 2023. *Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Persoanelor cu Dizabilități* [online]. [Accessed 13 February 2026]. Available from: <https://anpd.gov.ro/web/accesibilitate/tehnologie-asistiva/>
- TUDOSE, Diana, [no date]. Partituri colorate. *Pinterest* [online]. [Accessed 13 February 2026]. Available from: <https://www.pinterest.com/tudose/diana24/partituri-colorate/>

YouTube:

- Rythm Clap Along: Level 4 to 5 (for Beginners/Kids)*, 2023 [online]. Disponibil la: <https://www.youtube.com/watch?v=mmfm4SdFT-g>.
- Rhythm Clap Along - Level 1 to 3 (For Beginners/Kids)* [online]. Disponibil la: <https://www.youtube.com/watch?v=jYkT0hGTYJM>.
- Musicograma Rítmico* 🎵 🎶 // *Letkiss - Hugo Strasser // Instrumentos de Percusión* 🥁 🥙 // Nita F. [online]. Disponibil la: <https://www.youtube.com/watch?v=DVW7dc-yxns>.
- TRITSCH TRATSCH POLKA (J. STRAUSS). Ritmograma* [online]. Disponibil la: <https://www.youtube.com/watch?v=IRF0revZhjQ>.

- LETKISS (HUGO STRASSER). RITMEGRAMA.* [online]. Disponibil la: https://www.youtube.com/watch?v=5kSqe2514oE&list=RD5kSqe2514oE&start_radio=1.
- STAR WARS (MUSICOGRAMA)* - [online]. Disponibil la: https://www.youtube.com/watch?v=Gp8tNWOkY3k&list=RDGp8tNWOkY3k&start_radio=1.
- Danza de los pequeños cisnes. (Tchaikovsky)* - [online]. Disponibil la: https://www.youtube.com/watch?v=zJHI_H7Z_Kk.
- Contradanza n°3 Beethoven* - [online]. Disponibil la: https://www.youtube.com/watch?v=YwDAg3C_XI0.
- Big Band (Emilio Huerta) - XYLOPHONE PLAY ALONG* -[online]. Disponibil la: https://www.youtube.com/watch?v=3lewVjIwd_Q.
- French Valse (Emilio Huerta) - XYLOPHONE PLAY ALONG* -[online]. Disponibil la: https://www.youtube.com/watch?v=ufO4YT_J7XU.
- Surprise Symphony: Percussion Play-Along* - [online]. Disponibil la: <https://www.youtube.com/watch?v=vBu6-87tkXo>.
- Spring: Easy Boomwhacker Play-Along* - [online]. Disponibil la: <https://www.youtube.com/watch?v=YASDwIx4Cd0>.
- Ritmo sabroso (Emilio Huerta) - XYLOPHONE PLAY ALONG* - [online]. Disponibil la: <https://www.youtube.com/watch?v=kMbNA6p0VJ8&list=RDkMbNA6p0VJ8>.
- Instrumente muzicale - Materiale educative copii* - [online]. Disponibil la: <https://www.youtube.com/watch?v=mgrXRQxCBjk&list=RDmgrXRQxCBjk>.
- Star Wars Themed Rhythm Matching* - [online]. Disponibil la: <https://www.youtube.com/watch?v=FS73IhXNNgE>.
- Body Percussion] Imagine Dragons - Believer* - [online]. Disponibil la: https://www.youtube.com/watch?v=NKh3nG_znVo&list=RDNKh3nG_znVo.
- Wellerman body percussion - YouTube; Bella Ciao! Body Percussion Game | Music class | Rhythm playAlong | This is fun!* - [online]. Disponibil la: <https://www.youtube.com/watch?v=CWxYNgSfWOG&list=RDCWxYNgSfWOG>.
- Mozart | Body Percussion for kids | Alla turca | Turkish March | Music class* 🍌 - [online]. Disponibil la: <https://www.youtube.com/watch?v=qUHtIKnvMe0&list=RDqUHtIKnvMe0>.
- Clap Clap Sound - MUSICOGRAMA - Percusión Corporal* - [online]. Disponibil la: https://www.youtube.com/watch?v=6UYnHJqo7_4.